

İDARE HUKUKUNA İLİŞKİN YASALAR KOMİSYONU
RAPORU

İdare hukukuna ilişkin yasalardan Antidemokratik olanların saptanması için Genel Kurulca seçilen F. Muzaffer Amaç, Hüseyin Aydın, Rahmi Magat, Ahmet Saruhan, Ahmet Hamdi Sayar, Azmi Soydan ve Yaşar Ün den oluşan 6 nolu Komisyonumuz, İstanbul Barosunun 311 nolu odasında toplanmıştır.

Üyelerden F. Muzaffer Amaç toplantıya katılmamış, Yaşar Ün Ankara'da bulunması nedeniyle ikinci gün katılmıştır. Diğer üyeler arasından komisyon başkanlığına Ahmet Hamdi Sayar, raportörlüğe de Rahmi Magat seçilmiştir.

Komisyonumuza gelen T.B.B. Başkanlık ve Yönetim Kurulu derleme raporu ile İstanbul Barosunca hazırlanan Genel Yönetimle ilgili Yasalardaki Antidemokratik hükümlerin saptandığına dair rapor ve Genel Kurula verilmiş bu konudaki önergeler birlikte inceleme konusu yapılması uygun görülmüştür. Ancak komisyonumuzla ilgili tüm yasaların teker teker taranmasına olanak bulunamamıştır.

1961 Anayasa'sının benimsediği idarenin hukuka bağlılığı ve hukukun üstünlüğü ilkesine saygılı görüsten hareketle vatandaşların insanlık haysiyetine yaraşır bir düzende yürütülmesi başlıca ilke olarak ele alınmıştır.

Hernekadar Anayasa Mahkemesi yetkili organ ve kurullarca kendisine gönderilen ve komisyonumuzu ilgilendiren yasalar üzerinde de gerekli düzenlemeleri yapmışsa da halen geniş bir alanı kapsayan komisyonumuz alanına giren Antidemokratik ve Anayasa sistemine aykırı pekçok yasa ve hüküm mevcut olduğunda inkar edilemez bir gerçektir.

Komisyonumuz, Genel görüş olarak, Antidemokratik olduğu saptanan yasa ve hükümlerin yürürlükten kaldırılması ile yetinilmeyip bunların yerine batı demokrasilerinin benimsediği insan hak ve hürriyetlerinin korunmasını sağlayıcı ana esaslara uygun hükümlerin getirilmesi gerektiğini benimsemiştir. Bu amaca varmak için idari yasaların uygulayıcısı olan yöneticilerin, vatandaşlara karşı tarafsız davranmasını sağlayacak ve iktidar değişikliklerinden etkilenmeyecek güvenceye kavuşturulması için gerekli hükümlerin de getirilmesi zorunlu görülmüştür.

İdari mevzuatta Tanzimattan beri yapılan değişikliklerle, yasalar arasında birçok gelişmeler meydana gelmiş ve adeta yamalı bohçaya benzeyen systemsizlikler manzumesi halini almıştır. Bunlar, idarenin müspet çalışmasını engellemektedir ve bu engellerin giderilmesinde gerekli bulunmuştur.

Bu amaçla idari yasaların tümünün yukarıdan beri açıkladığımız esaslar dahilinde yeniden düzenlenmesi ivedi ve güncel bir konu olmuştur.

T.B.B. raporunda komisyonumuzun konusuna giren yasalarla ilgili tarihi gelişimi saptayan bilgiler çalışmalarımızda bize ışık tutmuştur.

Diğer taraftan İstanbul Barosu komisyonunca hazırlanmış değerli raporun içerdiği açıklamalardan da yararlanılmıştır.

Komisyonumuza havale edilen Balıkesir, İzmir, Konya, Nevşehir Barolarının dayazı ve raporları da incelemelerimiz esnasında dikkate alınmıştır.

Bunlara göre saptadığımız yasa ve hükümler hakkındaki görüşlerimiz aşağıda bilgi ve takdirlerinize sunulmuştur.

1-1402 sayılı SIKIYÖNETİM KANUNU :

Sıkıyönetim kanununun pekçok hükümlerinin Antidemokratik olduğu saptandıktan, bunların teker teker demokratik esaslara göre yeniden düzenlenmesi olanaksız derece de zor olduğundan ve böyle bir çalışma yasaların sistematiğini de bozacağından yeni bir yasa düzenlenmesi ve bu düzenlemede aşağıdaki ana ilkelerin göz önünde tutulması gerekli görülmüştür.

a-Sıkıyönetim ilân edilen kent veya bölgelerde, genel güvenlik ve asayişle ilgili kolluk kuvvetlerine ilişkin tüm yetkiler Sıkıyönetim komutanlığı emrine geçer, Kolluk kuvvetleri, tüm örgütü ile sıkıyönetim komutanlığının buyruğuna girer.

b-Sıkıyönetim komutanının görev ve yetkileri, yasaların kolluk kuvvetlerine tanıdığı genel güvenlik ve asayişle ilişkin görev ve yetkilerle sınırlıdır.

Sıkıyönetim komutanlığınca alınan hertürlü önlemlerde, Anayasa da yer alan Temel Hak Özgürlükler, bu hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmadan kayıtlanabilir. Amaç ve nedene bağlı olarak, bu kayıtlamanın sınırı yasada gösterilir. Kayıtlamaya öngören önlemlere karşı, hiyerarşik ve yargısal başvurma hakları saklıdır.

c-Savaş durumunda, askeri mahkemelerin yetkileri saklı olmak koşuluyla, sıkıyönetim rejiminde doğal yargıç (tabii hakim) ilkesine aykırı yargı organları kurulamaz.

2-129 sayılı MİLLÎ GÜVENLİK KURULU KANUNU :

MGK. nun kuruluş şekli görev ve yetkileri ne olursa olsun Antidemokratik olduğu hakkındaki görüşe katılmasına çoğunlukla olanak bulunamamıştır.

442 sayılı KÖY KANUNU-1530 sayılı BELEDİYE KANUNUNCA

3-5442 sayılı İL İDARE KANUNU

Türkiyenin sosyal ekonomik ve demokratik gelişmesinin çok gerilerinde kalmış, değiştirilmesi zorunlu ve pekçok Antidemokratik hükümler taşıyan bu yasaların yeniden tümü ile düzenlenmesi ve bu nodunlu Antidemokratik hükümlerden arındırılması gerekli görülmüştür.

Bu konuda ana ve genel olarak saptadığımız esaslar aşağıda belirtilmiştir.

a-Yargı alanına giren konularda idari organlara müdahale ve denetim hakkının verilmiş bulunması örneğin Valilerin C.Savcılarında davaların ve tahkikatın gecikme nedenlerini sorması ve tahkikat safata hakkında c.Savcısından bilgi istemesi gibi.

b-Mer ezce atanmış yetkililerin seçilmiş mahalli organlar üzerinde geniş vesayet hakkının mevcut olması; örneğin Belediye meclisi kararlarının büyük bir bölümünün Valinin onayına tabi olması gibi.

c-Bir organa hesap vermekle yükümlü olan görevlilerin o organa başkanlık etmesi; örneğin Belediye başkanının belediye meclisine, Valinin il genel meclisine başkanlık etmesi gibi.

d-Seçilmiş organların çalışma yöntemlerinin tayin edilmiş organlarca düzenlenmesi; örneğin Belediye meclisinin çalışma usulünün İçişleri Bakanlığı'ncinca tayin olunması gibi.

4-5682 sayılı PASAPORT KANUNU

Vatandaşların yurt dışına çıkmasına, yunda dönmesine pasaport ve vize verilmesine yargıç kararı olmadan idari makamların engellemesi ve izin vermesi yetkisinin tümüyle antidemokratik olduğu saptanmış ve bunların demokratikleştirilmesi vatandaşların seyahat hürriyetlerinin kısıtlayıcı hertürlü tasarrufun yargı organlarına verilmesi zorunlu görülmüştür.

5-403 sayılı TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU

Yabancı ile evlenen Türk kadınının türk vatandaşlığını kaybetmesi, vatandaşlıktan çıkarma yetkisinin yargı organı kararı olmadan idari makamlara bırakılması, vatandaşlıktan çıkarılanların mallarının yargı organı kararı olmadan tasfiye edilmesi demokratik ilkelere aykırı görülmüştür.

6-1774 sayılı KİMLİK BİLDİRME KANUNU

Bu kanun komisyonumuzca antidemokratik kabul edilmiştir. Ancak aksak ve uygulaması güç hükümlerin günün ihtiyaçlarına uygun olarak düzeltilmesi yararlı ve zorunlu görülmüştür.

7-2559 sayılı POLİS VAZİFE VE SELAHİYETLERİ KANUNU

Yargı organlarının yetkisi içerisinde olması gereken yetkileri idari organlara ve polise veren ve vatandaşın can ve mal güvenliğini tehlikeye düşüren hükümleriyle bu yasanın da antidemokratik hükümleri taşıdığı saptanmıştır. Örneğin Sinema filimlerinin sansürü, tiyatro ve sinemaların kapatılması, temsil veren yerlerin kapatılması, yetkililerinin polise verilmesi, silah pillanma yetkisinin can ve mal güvenliğini ortadan kaldıracak genişlikte olması gibi.

Bu arada 1481 sayılı Asayiş Müessir bazı fiillerin önlenmesi hakkındaki kanunun polis vazife ve selâhiyetleri kanununun içerisinde yer alması antidemokratiktir.

8-654 sayılı TOPLUM ZABITASI KURULMASI HAKKINDAKİ KANUN

Aynı görevin bölünmüş ve ayrılmış kolluk kuvvetlerine bırakılması sakıncalı ve antidemokratik bulunmuştur. Ancak kolluk kuvvetlerinin demokratik esaslar dahilinde ihtisaslaşması yararlı kabul edilmiştir.

-3-

Bu arada vatandaşa ve yargı organlarının çalışmasını güvenceye bağlayacak ve C.Savcılığına bağlı özel ADLİ ZABITA 'nın kurulması zorunlu görülmüştür. Bunun için demokratik esaslara uygun yeni bir yasanın öncelik ve ivedilikle hazırlanması gereklidir.

9-EĞİTİM ve ÖĞRETİM ÖZGÜRLÜĞÜ İLE İLGİLİ YASALAR :

Eğitim ve öğretim özgürlüğü ile ilgili yasalardaki fırsat eşitliğini zedeleyen, okuma, öğretme ve öğrendiğini öğretme özgürlüğünü kısıtlayıcı her türlü yasa hükümlerinin antidemokratik olduğunu saptayan komisyonumuz, yasaların bu hükümlerinden arındırılmasını ve dağınık hükümlerin derlenip koordine edilmesini gerekli görmüştür.

10-657 sayılı DEVLET MEMURLARI KANUNU

657 sayılı devlet memurları yasınının tüm hükümlerinde memurların geleceğinden emin olmasını aksatan eşitsizlik ve kararsızlık yaratan, uygulamada değişik ve çelişik sonuçlar doğuran hükümlerden arıtılması amacı ile anlaşılır, Demotratik yeni bir yasa-
nın düzenlenmesi öngörülmüştür.

Başkan
Av. Ahmet Hamdi SAİAR

Raportör
Av. Rahmi MAJAT

Üye
Av. Hüseyin AY DİN

Üye
Av. Yaşar ÜN

Üye
Av. Ahmet SARUHAN

Üye
Av. Azmi SOYDAN

TÜRKİYE SOSYAL TUSLAV TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

Neşe Lambri

2. maddi yer

Orqutken ve dincce

özgürlükten kurtulma

azellik 191-192

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI